

OBSAHOVÉ ZAMĚŘENÍ

**K OBJASNĚNÍ TÉMATIKY OCHRANY OBYVATELSTVA
pro výuku žáků II. stupně základních škol v rámci PVČ**

Tato pomůcka je určena pro aktivisty PVČ

OBSAH

1. Integrovaný záchranný systém
2. Zvuk sirény, varovný signál
3. Co dělat, když bude nařízena evakuace z místa bydliště
4. Zásady opuštění bytu v případě evakuace
5. Obsah evakuačního zavazadla
6. Zásady ochrany při úniku nebezpečných látek
7. Prostředky improvizované ochrany
8. Příloha

1. INTEGROVANÝ ZÁHRANNÝ SYSTÉM

Záchranné a likvidační práce nemůže dobře zvládnout jedna záchranná organizace. Při těchto náročných pracích je třeba využít všechny dostupné síly a prostředky, zkušenosti, odbornost a především kompetence různých orgánů, právnických osob a podnikajících fyzických osob. Veškerou činnost těchto orgánů a organizací je třeba koordinovat. K tomu je vytvořen v České republice integrovaný záchranný systém (IZS).

Integrovaný záchranný systém tvoří **základní** a **ostatní** složky IZS.

Základními složkami IZS jsou :

- Hasičský záchranný sbor České republiky,
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí,
- zdravotnická záchranná služba,
- Policie České republiky.

Hasičský záchranný sbor a jednotky požární ochrany v kraji plní úkoly v oblasti ochrany obyvatelstva, technických zásahů a požární ochrany při jakýchkoliv mimořádných událostech. Dále zabezpečuje a koordinuje organizační a technická opatření v oblasti ochrany obyvatelstva, především varování, ukrytí, evakuaci a nouzové přežití.

Ostatními složkami IZS jsou :

Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil a prostředky ozbrojených sil (armáda ČR + těžká technika),

Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (obecní policie, celní správa, dobrovolné zálohy),

Ostatní záchranné sbory (kynologové, potápěči vodní záchranná služba),

Orgány ochrany veřejného zdraví (hygienická stanice, veterinární správa, chemické laboratoře),

Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby (plynárny, vodárny, energetická zařízení, vodní díla, meteorologie, teplárny),
Neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím (ČČK, ADRA, člověk v tísni, Charita).

2. ZVUK SIRÉNY, VAROVNÝ SIGNÁL

Trvalá existence rizik ohrožující životy a zdraví obyvatelstva a jeho majetek vyžaduje zřízení a provozování systému umožňujícího varovat před hrozícími nebo již vzniklými mimořádnými událostmi a krizovými situacemi a také poskytovat prvotní tísňové informace.

Za **základní způsob varování** obyvatelstva je považováno vyhlášení varovného signálu a za **základní prostředek** varování poplachové rotační (motorové) sirény, elektronické sirény a další zařízení s vlastnostmi elektronických sirén (např. obecní rozhlas). Obecně tyto prvky nazýváme jako koncové prvky varování.

Prvním prostředkem varování jsou **elektrické rotační sirény**, které se poznají podle kloboučkové stříšky. Po aktivaci vydávají pouze akustický signál bez možnosti předávání dalších informací. Druhým typem sirény jsou **sirény elektronické**. Jsou umístěny na vysokém stožáru s osazením několika hlásičů ve tvaru trubky. Tyto sirény jsou nejmodernějším prvkem varování, mají schopnost odvíjet nejen akustické signály a reprodukovat 7 přednastavených verbálních zpráv z paměti zařízení, ale také poskytovat tísňové informace např. prostřednictvím vestavěného mikrofону. **Místní informační systémy (místní, obecní rozhlas)** – jsou schopny odbavit všechny používané signály, včetně naprogramovaných verbálních informací.

Sirény mohou být použity podle potřeby místně na ohroženém území nebo podle situace i na území celého státu.

V České republice se k varování používá jeden varovný signál :

Tím signálem je VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA - vyhlašuje se po dobu 140 vteřin trvajícím kolísavým tónem sirény

Doporučení : pustit varovný signál sirény

Požární jednotky se svolávají signálem

POŽÁRNÍ POPLACH (HO – ŘÍ) signál se vyhlašuje po dobu 60 vteřin trvajícím kolísavým tónem sirény.

K ověřování provozuschopnosti systému varování a vyzkoušení se provádí každou první středu v měsíci ve 12 hodin akustická zkouška. Jedná se o trvalý tón sirény po dobu 140 sekund. O této skutečnosti jsou občané informováni s předstihem z hromadných sdělovacích prostředků.

K zabezpečení plošného informování a varování obyvatelstva při vzniku mimořádné události bude dále využíváno :

- rozhlasového a televizního vysílání – umožňující plošnou informovanost a varování na území kraje při vzniku mimořádné události
- mobilních vyhlašovacích prostředků (VRZ na služ.vozidlech HZS, Policie ČR a Městské policie),

- telefonních a textových zpráv SMS na mobilní telefony,
- spojek – osoby pověřené k zabezpečení přímého (osobního) předání varovné informace obyvatelům ohrožené oblasti.
- internetových stránek (Krajského úřadu, HZS, měst, obcí),
- regionálního tisku - zabezpečuje hromadnou informovanost a varování při vzniku mimořádné události,
- veřejných vyhlášek a letáků,

3. CO DĚLAT, KDYŽ BUDE NAŘÍZENA EVAKUACE Z MÍSTA BYDLIŠTĚ

Evakuace, jako jeden ze základních způsobů ochrany obyvatelstva, je souhrnem opatření zabezpečující především přemístění osob, ale i hospodářského zvířectva a věcných prostředků z ohroženého prostoru na jiné bezpečné území.

Evakuace je nejčastěji organizována na základě rozhodnutí územně příslušných povodňových orgánů nebo příslušného krizového orgánu při vzniku přirozené povodně. V takovém případě je třeba uvažovat o evakuaci osob z ohrožených oblastí. Při odchodu z bytu nebo rodinného domku nezapomeňte dodržovat stanovené zásady pro opuštění bytu. Vezměte sebou připravené evakuační zavazadlo a dostavte se spolu s rodiči nebo jiným doprovodem do určeného evakuačního střediska. Ujistěte se, zda i sousedé vědí o evakuaci a zda nepotřebují při její přípravě vaši pomoc. Dodržujte spolu s rodiči pokyny správních úřadů, měst a obcí, kteří organizují nebo zajišťují evakuaci.

Také v případě, že rodiče použijí při evakuaci vlastní vozidlo je nutné dodržovat pokyny složek integrovaného záchranného systému, které organizují evakuaci.

Evakuace je mimořádné opatření a podléhá jí v zásadě všechny osoby z daného území. Může trvat jen krátkou dobu nebo je dlouhodobá s více jak 48 hodinovým pobytem mimo domov. V tomto případě organizátoři evakuace realizují opatření plánovaná k zabezpečení evakuovaných osob, jako ubytování, stravování, zdravotnické zabezpečení a jiné.

4. ZÁSADY OPUŠTĚNÍ BYTU V PŘÍPADĚ NAŘÍZENÉ EVAKUACE

V případě, že se situace při mimořádné události natolik zhorší a bude nařízena okamžitá evakuace dané oblasti, nesmí se před opuštěním bytu zapomenout :

- uhasit otevřený oheň v topidlech,
- vypnout elektrické spotřebiče (kromě ledniček a mrazniček),
- uzavřít přívod vody a plynu,
- ověřit zda sousedi vědí, že mají opustit byt,
- vložit malým dětem do kapsy oděvu cedulku nebo lístek se jménem a adresou,
- vzít sebou kočky a psy,
- ostatní domácí zvířata ponechat doma a předzásobit je potravou a vodou,
- připravit si a vzít si sebou evakuační zavazadlo pro celou rodinu,
- přesunout se do prostoru určeného shromaždiště .

5. OBSAH EVAKUAČNÍHO ZAVAZADLA

Evakuační zavazadlo se připravuje pro případ opuštění bytu v důsledku ohrožení přirozenou povodní velkého rozsahu a pro opuštění bytu v důsledku ohrožení života. Jako evakuační zavazadlo poslouží např. batoh, kufr nebo cestovní taška. Zavazadlo je nutno označit jménem a adresou.

Doporučeným obsahem evakuačního zavazadla jsou :

- základní trvanlivé potraviny, nejlépe v konzervách, dobře zabalený chléb a pitná voda – vše na dva až tři dny,
- předměty denní potřeby, jídelní miska a příbor,
- osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy a cennosti,
- užívané léky, toaletní a hygienické potřeby,
- přenosné rádio s bateriemi, svítilna, záložní prádlo a obuv, spací pytel, kapesní nůž, zápalky, mobilní telefon, nabíječku a jiné drobnosti.

6. ZÁSADY OCHRANY PŘI ÚNIKU NEBEZPEČNÉ LÁTKY

Zkušenosti z různých mimořádných událostí ukazují, že neznalost hlavních a rozhodujících zásad chování obyvatelstva může podstatně zvýšit její ničivé následky. Charakteristickým rysem havárie s unikem nebezpečných látek je skutečnost, že přichází náhle a neočekávaně, a že nás postihuje zcela nepřipravené.

Přítom k úniku nebezpečných chemických látek může dojít jednak působením člověka, u havárií způsobených přímo ve výrobě, při skladování nebo dopravní nehodě v důsledku přepravy nebezpečné látky, ale i vlivem přírodních účinků, především povodní, silného větru, sesuvů půdy a v poslední době i při teroristických útocích.

Nejvýznamnějšími nebezpečnými chemickými látkami z hlediska jejich četnosti jsou jednoznačně chlor a čpavek, které se vyskytují ve všech větších městech, kde jsou provozovány ve vodárnách, zimních stadionech, v zařízeních pro zpracování masa, mlékárnách, nemocnicích apod.

Prvořadou zásadou chování v případě havárie je, **že se nepřibližujete k místu havárie a vyhledáte vhodný úkryt.** V místě havárie je koncentrace nebezpečné chemické látky vždy nejvyšší a každé přiblížení k místu havárie bez ochrany dýchacích cest má za následek ohrožení zdraví. Vyhledat vhodný úkryt znamená **urychleně se ukrýt v nejbližším domě**, ve vyšších patrech na závětrné straně budovy a pokusit se místnosti utěsnit. Většina nebezpečných chemických látek je těžší než vzduch, a proto se snadno dostávají do sklepních a přízemních místností. Z toho důvodu je zásadně nesprávné hledat úkryt právě tam. Pokud jste doma, nikam nevycházejte. Utěsněním oken v místnosti, ale i navlhčenými závěsy a záclonami, zamezíte průniku nebezpečné látky do místnosti. Dále je nezbytné vypnout klimatizaci a utěsnit veškeré další větrací otvory.

Při havárii se může stát, že budete muset určitou dobu pobývat v zamořeném prostoru nebo jím projít. V tomto případě je nezbytně nutné **chránit dýchací cesty a povrch těla** pomocí prostředků individuální ochrany nebo takzvaných improvizovaných prostředků ochrany. Základním principem improvizované ochrany je využití vhodných oděvních součástí, které jsou k dispozici a pomocí kterých je možné chránit dýchací cesty a celý povrch těla.

V případě kontaminace povrchu těla je potřebné se osprchovat nebo omývat zasažená místa na těle a také vyměnit ošacení.

Pokud bylo provedeno varování obyvatelstva sirénami, vždy sledujte regionální vysílání rozhlasu, televize, ale i obecních rozhlasů, ze kterých se dozvíte informace o tom co se stalo a další konkrétní postupy činnosti na ohroženém území. Jednejte vždy klidně a s rozvahou. V žádném případě nepodléhejte panice a zbytečně netelefonujte. Zabráníte tak přetížení telefonních sítí. Vyvarujte se větší fyzické námahy, zamezíte tak zvýšení příjmu škodlivé látky do svého organismu.

Opustit byt lze pouze na pokyn velitele zasahujících složek integrovaného záchranného systému. Nezapomeňte poskytnout pomoc starým a nemocným lidem a lidem neschopným pohybu. Přesvědčte se, zda i sousedé vědí, že mají opustit byt.

7. PROSTŘEDKY IMPROVIZOVANÉ OCHRANY

Dostanete-li se do situace, že jste nuceni určitou dobu pobývat v prostoru ohroženém nebezpečnou látkou nebo tímto prostorem projít při evakuaci, je v takovém případě nutné, použít improvizované prostředky pro ochranu dýchacích cest a celého povrchu těla.

Jako prostředky improvizované ochrany jsou vhodné veškeré oděvní součásti a jiné prostředky, dostupné v každé domácnosti

K ochraně hlavy použít čepici, šátek, šálu, přes které je vhodné navléci kapuci nebo sáček z plastické hmoty, tak aby vlasy byly zakryty a pokrývka chrání také čelo, uši a krk. Největší pozornost je nutno věnovat **ochraně obličeje a očí**. Jedná se zde o kombinaci ochrany povrchu těla s ochranou dýchacích cest. Zvláštní pozornost je proto nutné věnovat **ochraně úst a nosu**. Nejvhodnějším způsobem je překrytí úst a nosu navlhčeným kusem flanelové látky, či froté ručníkem upevněným v zátylku šátkem či šálou. Navlhčení tkaniny v pitné vodě, jako provizorní opatření je vhodné především z toho důvodu, že řada nebezpečných chemických látek je alespoň částečně rozpustná i ve vodě.

K improvizované ochraně očí jsou nejvhodnějším prostředkem brýle uzavřeného typu (potápěčské, plavecké, lyžařské, motocyklové).

Obecně platí zásada, že každý druh oděvu poskytuje určitou míru ochrany, přičemž větší počet vrstev zvyšuje koeficient této ochrany. Použité ochranné oděvy je nutné dostatečně utěsnit u krku, rukávů a nohavic. Ke všem oděvům je vhodné použít pláštěnku nebo plášť do deště.

Velmi dobrým ochranným prostředkem rukou jsou pryžové rukavice. Ochranný účinek je tím větší, čím je materiál silnější. Pro ochranu nohou jsou nejvhodnější pryžové holínky nebo vysoké kožené boty.

Při použití improvizovaných prostředků ochrany dbejte následujících obecných zásad:

- celý povrch musí být zakryt, žádné místo nesmí zůstat nepokryté,
- všechny ochranné prostředky je nutno co nejlépe utěsnit ,
- k dosažení vyšších ochranných účinků je nutno kombinovat více ochranných prostředků, nebo použít oděvu v několika vrstvách.

8. PŘÍLOHA

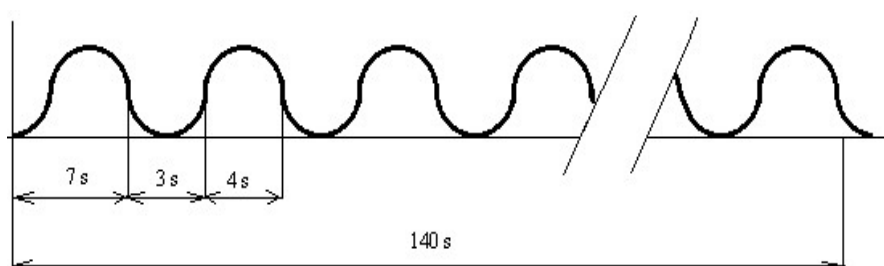
Přehled signálů

VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA

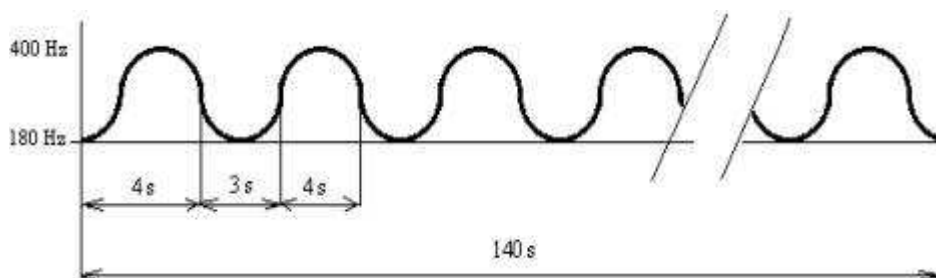
- varovný signál pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události. Signál je vyhlášován kolísavým tónem sirény po dobu 140 sekund. U elektronických sirén je signál doplněn o verbální informaci upřesňující druh ohrožení.

Po akustickém tónu sirény, při vyhlášení varovného signálu „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“, bude následovat tísňová informace z hromadných sdělovacích prostředků (republiková, regionální a místní působnost) pro informování obyvatelstva o hrozící nebo vzniklé mimořádné události.

a) rotační siréna (akustický signál)

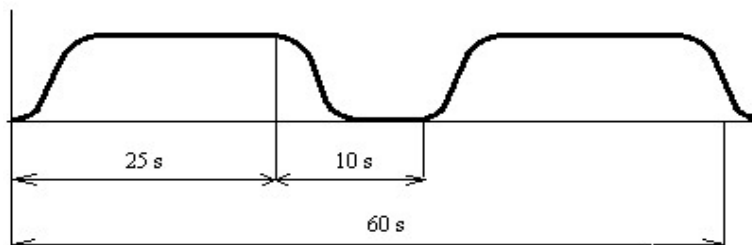
b) elektronická siréna (akustický signál + verbální informace č.2, 3, 4, 5 a 6)

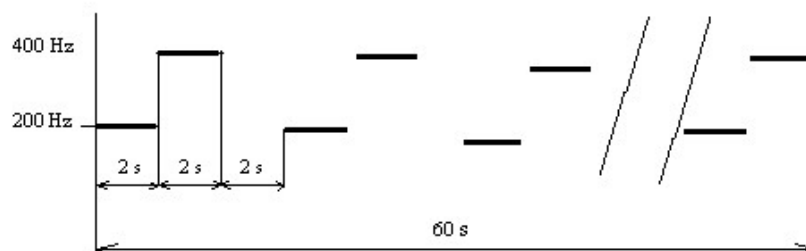
POŽÁRNÍ POPLACH

- není varovným signálem, je určen ke svolání jednotek požární ochrany. Signál je vyhlašován přerušovaným tónem po dobu 60 sekund.

a) rotační siréna (akustický signál)

b) elektronická siréna (akustický signál + verbální informace č.7)

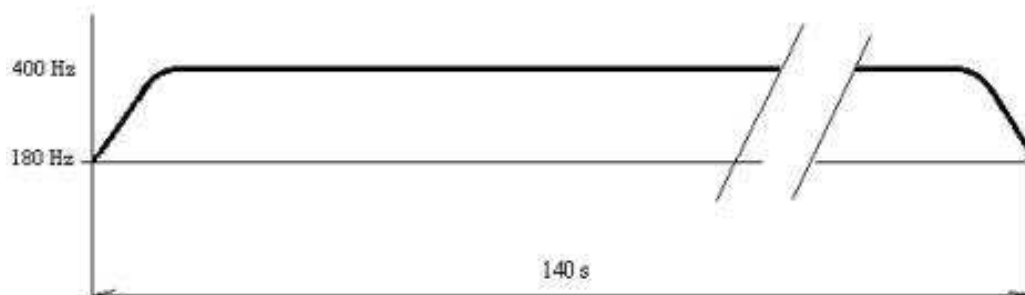

ZKOUŠKA SIRÉN

- signál sloužící k ověřování provozuschopnosti JSVV. Signál je vyhlašován nepřerušovaným tónem po dobu 140 sekund.

a) rotační siréna (akustický signál)

b) elektronická siréna (akustický signál + verbální informace č.1)

OBSAH VERBÁLNÍCH INFORMACÍ:

verbální informace č. 1

„Zkouška sirén, zkouška sirén, zkouška sirén. Právě proběhla zkouška sirén. Zkouška sirén, zkouška sirén, zkouška sirén.“

verbální informace č. 2

„Všeobecná výstraha, všeobecná výstraha, všeobecná výstraha. Sledujte vysílání českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Všeobecná výstraha, všeobecná výstraha, všeobecná výstraha.“

verbální informace č. 3

„Nebezpečí zátopové vlny, nebezpečí zátopové vlny. Ohrožení zátopovou vlnou. Sledujte vysílání českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Nebezpečí zátopové vlny, nebezpečí zátopové vlny.“

verbální informace č. 4

„Chemická havárie, chemická havárie, chemická havárie. Ohrožení únikem škodlivin. Sledujte vysílání českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Chemická havárie, chemická havárie, chemická havárie.“

verbální informace č. 5

„Radiální havárie, radiální havárie, radiální havárie. Ohrožení únikem radioaktivních látek. Sledujte vysílání českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Radiální havárie, radiální havárie, radiální havárie.“

verbální informace č. 6

„Konec poplachu, konec poplachu, konec poplachu. Sledujte vysílání českého rozhlasu, televize a regionálních rozhlasů. Konec poplachu, konec poplachu, konec poplachu.“

verbální informace č. 7

„Požární poplach, požární poplach, požární poplach. Svolání hasičů, svolání hasičů. Byl vyhlášen požární poplach, požární poplach.“